

Den rehabiliterade

Fritänkaren

Nr 54 Februari 1997

Femte årgångens tredje nummer

Redaktör och producent :

Christian Lanciai
Ankargatan 2 A
41461 Göteborg
tel. 031-247887

Innehåll i detta nummer:

Fallet Jonathan Swift	
- om Gullivers resor och andra UFO-problem	2
Den heliga tystnadsplikten, del 3, av J.B.Westerberg	4
Kvinnliga biktfäder	6
Den nya sjukvårdskrisen	7
Utländska notiser (inte bara slask)	8
Musik <i>out of tune</i> (om Webern och Berg)	8
Film (ett dussintal)	9
<i>Indien etc :</i>	13
Nya Himalayaturer, del 13	13
Snöleoparden, av Peter Matthiessen	15
Jim Corbetts tigrar	15
Expedition Kailas	16
Arabien: Expedition Oman	16

Februari numret har fått ett mindre omfång på grund av den eventuellt förestående resan till Arabien, som kräver förkortad redaktionstid.

Vi beklagar att vi i detta nummer inte kan fortsätta behandlingen av Gore Vidal, men han återkommer senare.

Detta nummers måttfullare meny bäddar desto säkrare för desto större kontroverser i nästa nummer.

Fritänkaren är en alternativ oberoende kulturtidskrift för mest litteratur, musik och film men behandlar även gärna politik, religion och resor. Den beräknas utkomma med högst 12 nummer årligen på svenska och högst 3 på engelska. Den har inga andra inkomster än sina prenumeranter.

Årsprenumeration : 200 kr (även i Danmark och Norge)
(i Finland : 150 mk)
Tvåårsprenumeration : 300 kr
Redaktionsslut för detta nummer : 25.1.1997
Postgiro : 621 39 94 - 4 .

Copyright (c) C.Lanciai med medarbetare.

Detta är Letnany-förlagets 28-e publikation.

Fallet Jonathan Swift

- om Gullivers resor och andra UFO-problem.

Det gavs efter jul en lysande filmatisering av Jonathan Swifts "Gullivers resor". Tidigare har väl av doktor Lemuel Gullivers berömda resor bara episoden med Lilliputtarna filmatiserats, men här fanns även inte bara Brobingnag med utan även så berömda ställen som Balnibarbi, Maldonada, Lagado och Glubbdubdrib, och med i filmen fanns till och med lugnaggianer och struldruger och till och med yahoos och houyhnhnmer. Man fick till och med se Laputa i verkligheten.

Laputa beskrives som ön som flyger i luften. Den svävar högt över jorden och har en helt blank undersida, och somliga experter menar, att skildringen av Laputa inte var någonting annat än författarens egna erfarenheter av ett möte med ett flygande tefat.

Som bekant var Jonathan Swift ganska bisarr. Han var ungarl hela livet, och det värsta han visste var att nödgas acceptera en ställning av beroende. Hans omåttligt friska och sprudlande fantasi krävde en fullständig frihet och oberoende. Född på Irland kunde han bara finna denna erforderliga frihet i någon mån på sagda vilda ö, ehuru han fann sig tvungen att acceptera en tjänst som diakon för att finansiera sitt dagliga bröd. "Gullivers resor" kom ut när han var omkring 60 år och bär mer än något annat av hans verk vittne om en hänsynslös frihet i fantasin, som vissa fann anstötlig och omänsklig.

Swift var en våldsam satiriker med en så nykter distans till verkligheten att skärpan i hans satirer nästan avlägsnar honom från den mänskliga gemenskapen. Fastän resan till Laputa väl är den mildaste episoden i "Gullivers resor" kan denna likväl framstå som den märkligaste, då den föranlett experter att med den som utgångspunkt förklara Swifts fall och senare sinnessjukdom.

I höstas visades två amerikanska program om människor som menade sig ha bortförts av UFO och därefter aldrig mer blivit som de varit innan. De menade sig ha blivit använda som försökskaniner av utomjordingar, som sedan utplånat minnet av offrens upplevelser som ofrivilliga gäster i tefatet så gott det hade gått, ungefär som genom ett slags hjärntvätt. Men upplevelserna hade ändå satt sina spår, och de hade alierats från vanlig mänsklig gemenskap för resten av livet.

Vissa experter påstår att det samma kan ha hänt med Jonathan Swift, att han själv påtagligt vittnar om detta i främst "Resan till Laputa", och att detta skulle ha alierat honom och med tiden lett till hans sinnessjukdom.

I den amerikanska filmen hade "Fallet Gulliver" våldsamt dramatiserats, så att en hel extra Gulliver-historia hade hittats på, där Gulliver själv utsätts för 1700-talspsykiatriker och stängs in på sinnessjukhus. Märkligt i denna dramatisering är då att Gulliver med alla som tar hans parti är amerikaner medan alla hans läkare och fiender är engelsmän. Men detta hör inte till ämnet för vår diskussion.

Man kommer inte ifrån att teorin om att Laputa kan ha varit ett flygande tefat, och att denna episod då skulle kunna vara den mest realistiska i "Gullivers resor", är intressant. Man erinrar sig då i sammanhanget profeten Hesekiels utförliga beskrivning i Gamla Testamentet:

"Och jag fick se en stormvind komma norrifrån, ett stort moln med flammande eld, och ett sken omgav det; och mitt däri, mitt i elden, syntes något som var såsom glänsande malm." (kap. 1 vers 4)

"Och det såg ut som om hjulen var gjorda av något som liknade krysolit, och alla fyra var likadana; och det såg vidare ut som om de var så gjorda, att ett hjul var insatt i ett annat." (1:16)

"Och över väsendenas huvuden syntes något som liknade ett himlafäste, till utseendet såsom underbar kristall, utspänt ovanpå deras huvuden." (1:22)

"Och ovanpå fästet, som vilade på deras huvuden, syntes något som såg ut att vara av safirsten, och som liknade en tron; och ovanpå det som liknade en tron satt en som till utseendet liknade en människa." (1:26)

"Såsom bågen som synes i skyn, när det regnar, så såg skenet ut där runt omkring." (1:28)

Ingenstans i världen är engagemanget och intresset för UFO (*"Unidentified Flying Objects"*) så stort som i Israel.

Vår teolog i Himalaya, Johannes B. Westerberg, har följande intressanta synpunkter på UFO:

"Problemet med UFO är att den som ser det aldrig kan räkna med att bli trodd.

Det spelar ingen roll hur övertygad han är.

Som oidentifierbara flygande föremål har UFOs nämligen den utmärkande förmågan att aldrig lämna visitkort efter sig.

De kommer från skyn och försvinner i skyn.

De landar utan landningshjul och lämnar därför inte spår efter sig på jorden.

Hur svåra de är att göra sig bevisliga visas av, att inte ens fotografier av dem blir trodda.

De har visat sig på jorden sedan urminnes tider, de finns beskrivna i Bibeln, men eftersom bara ett mycket litet fåtal upplevat dem kan bara ett mycket litet fåtal tro på dem.

Jag tänker aldrig berätta att jag upplevat och stått i kontakt med UFO, för jag vet i så fall att jag aldrig kommer att bli trodd.

Det finns olika teorier om att de kommer som turister, som kidnappare på försökskaninjakt eller som välgörare och beskyddare. Jag kan bara säga att ingen av de olika teorierna kan bevisas vara fel.

Min kanske enda tröst är, att även om ingen kunnat bevisa bortom varje skugga av ett tvivel att UFO finns, så är det heller ingen som någonsin kunnat bevisa att de inte finns.

Alltså är det en trossak, liksom Gud, som heller varken kan bevisas existera eller icke existera, men med en skillnad: tron på UFOs och science fiction kan aldrig göras till en religion, då det trots allt, i motsats till Gud, här är konkreta varelser och föremål det handlar om.

Därför tror människan hellre på Gud, som aldrig kan bli påtaglig, än på UFOs, som kan bli alltför påtagliga, så att många till och med förtränger sina erfarenheter av dem.

Allt konkret och verkligt kan förträngas, men aldrig Gud."

Det största problemet med UFO tycks alltså vara, att de som upplevat UFO aldrig kan göra sig begripliga för 'vanliga människor' som inte upplevat UFO. De verkar ha fått en sorts insikt i en extra dimension som vi vanliga människor inte kan fatta. Fenomenet är det samma, som när en astrolog försöker förklara sin verklighet för en materialist. Utgående från sin erfarenhet måste materialisten få den uppfattningen att astrologen inte är klok, medan astrologen upplever den smärtsamma ensamheten i att ha en kunskapsvisshet som inte går att göra förståelig för andra, det så kallade 'Kassandra-syndromet'. (Kassandra var den profetiska flickan i antikens Troja som förutsåg Trojas fall medan trojanerna bara skrattade ut henne. Detta fick de som bekant anledning att ångra sedan.)

Diagnosticerad schizofreni behöver därmed inte nödvändigtvis vara sjukligt verklighetsfrämlingskap utan kan ibland vara motsatsen: insikter i en högre verklighet som är ofattbar för medelsvenssons.

Kanske vi också en dag får anledning att ta tillbaka alla tvivel på UFO. Men till dags datum har inte en enda dokumenterad UFO-observation kunnat vetenskapligt bevisas verkligen ha ägt rum.

Låt oss från detta genast ta oss ner på jorden igen och fortsätta herr Westerbergs mer konkreta memoarer, där dessa senast avbröts i kapitlet "Vandringsår":

Den heliga tystnadsplikten del 3, av J.B.Westerberg.

"Det var sedan med försiktiga steg jag nalkades det västerländska samhället, och jag umgicks till en början nästan bara i frikyrkliga kretsar. Jag renodlade min finska tills jag kunde känna mig säker på den och kom sedan till min egen förvåning fram till det livsavgörande beslutet att ta hyra som jungman på en lastbåt. Jag hade inte behövt göra det med de kontakter och möjligheter jag hade, men jag såg i det steget den stora möjligheten att på bara några år bekanta mig med hela världen. Jag blev sjöman, som Joseph Conrad, Jack London, Frederick Marryat och fann där ett nytt underbart universitet med obegränsade möjligheter. Den döda tiden ombord kunde jag fördriva med hänsynslösa självstudier, besöken i främmande länders hamnar kunde jag utnyttja till att inhämta nya språk, och dessutom var det friska sjölivet med grovt fysiskt arbete enbart hälsosamt. Jag smälte bra in i miljön och blev populär bland mina kamrater för mina outtömliga kroppskrafter och min käckhet. Endast två saker kunde jag inte dela

med dem: sprit och kvinnor. Barndomen hade gjort mig nästan totalt allergisk mot allt vad alkohol heter, och även kärleken hade min barndom givit mig en nästan obotlig aversion mot. Ändå lyckades mina kamrater få mig med in på en bordell i Hamburg, där jag förlorade min svendom. Jag gjorde det nästan bara av solidaritet med mina kamrater. Jag tyckte synd om henne, ett professionellt fnask utan framtid, helt fast i fängelset av sin egen vilshenhet, och njutningen var inte större än att befria sig från avföring.

Utän att gå in på många års vidlyftiga resor kan jag i förbifarten räkna upp mina favorithamnar. En stad som jag fann särskilt tycke för var Antwerpen. Det var något med den staden som kändes mera hjärtvärmande än någon annan västeuropeisk hamnstad. Ställen som Rotterdam, Le Havre, Hull, Liverpool, Hamburg och Bordeaux var mest bara ett nödvändigt ont medan Antwerpen skilde sig från mängden som en sällsynt trevlig oas. Även Lissabon var en hamn som man kunde trivas i mest för de underbara portugisernas skull. Där träffade jag för första gången på ett språk som jag fick fonetiska svårigheter med då dess diftonger tvingade en till en helt annan sorts teknik för att tala. Lika hemmastadd fann mig sedan i nästan alla medelhavshamnar - Barcelona, Marseille, Genua, Livorno, Neapel, (världens näst största stad ännu så sent som på 1700-talet, då dess största var Paris,) Messina, Bari och Pireus vid Athen - överallt kände man sig hemma som sjöman. Beirut och Haifa var något annorlunda men fullt godkännbara, liksom det makalösa Istanbul och Smyrna, men de arabiska hamnarna i Nordafrika var mera problematiska. Alexandria var den bästa med Tunis som tvåa, men nästan alla andra var under all kritik. Tyvärr fick jag ett från början dåligt intryck av araberna, som tyvärr blev bestående. De var världens skickligaste tjuvar och mest egoistiska fanatiker, men deras fanatism var desto lömskare genom att den var kollektiv. Mitt första direkta möte med den islamska världen var en chock inför verkligheten av en fanatisk massegoism utan motstycke. Det enda jag kunde jämföra den med var vad jag hade hört om 1917 års bolsjeviker. Den var samtidigt motbjudande och medryckande, förfärlig och oemotståndlig. Och jag hörde alldeles tydligt inom mig min gamle lärare som sade: "Även alla dessa måste du göra till dina egna bröder."

Värst var de i södra Arabien på platser som Aden, men bortom det arabiska havet öppnade sig en ny bättre värld. Mitt första intryck av Bombay och Indien var av ett förbryllande kaos. Det fascinerade och trollband mig inte, men jag insåg, att bortom "*The Gate of India*" fanns en hel vidunderlig värld som jag en dag måste utforska. Annars var de asiatiska hamnarna mest bara smuts och elände, men en håla jag trivdes i var Sydney i Australien. Dess operahus var inte färdigt ännu när jag kom dit utan gjorde sig egentligen bara bemärkt tills vidare som en bisarr nagel i ögat på alla som inte var vana vid sådant som var originellt och individuellt. Men jag tyckte om dess fullständigt felriggade segel, som stod ut som spinnacres åt alla håll utom det rätta. Numera är väl Sydneys operahus den asiatiska världshalvans mest sevärd spektakelhus utanför Indien.

Söderhavsöarna gav mig en viss dallring i knäveckan av spänning inför deras enastående vackra för att inte säga unika skönhetsvärld och människor. Sydamerika erbjöd nästan samma exotiska spänning, men priset togs av San Francisco.

Här måste jag göra en djupdykning ner i mer ljusskygga domäner av vår samtidsvärld. Redan i mitt första möte med det fria Europa, Sverige, London, Hamburg och Frankrike, hade jag slagits av dess ganska desillusionerande dekadans och

morbiditet, som om fria människor fann en njutning i att vara självdestruktiva. Mitt första möte med England gav mig bara chockerande upplevelser av dess tröstlösa storstadslumning, det enda fransmännen tänkte på var alkohol och sex, och det enda tyskarna ägnade sig åt var vulgaritet. Men svenskarna var värst. De tyckte så illa om sin demokratiska frihet och välfärd att de till varje pris tycktes sträva efter att vilja förstöra den med att vilt hänge sig åt vänstervridning åt en socialistisk diktators håll med Olof Palme som ledare under ett falskt sken av idealism. Och denna dekadans i hela västvärlden fann sin definitiva kanalisering i ett fenomen som aldrig har upphört att fascinera mig: den destruktiva självhängivelsen åt droger.

Redan när jag först besökte London och sökte upp F.O.G:s kontor satt jag länge där och diskuterade enbart denna sak, som jag redan då såg som västvärldens allvarligaste problem. Våra diskussioner blev ytterst animerade, och de ville att jag skulle stanna där och ta tag i saken, de erbjöd mig till och med en tjänst och möjlighet att studera i Oxford, men jag måste avböja, då jag ännu hade hela världen kvar utanför Europa att bekanta mig med.

Men i San Francisco fördjupade jag mig i problematiken. Eftersom jag hade förtjänat ganska mycket pengar redan, och då jag var både sparsam och föga slösaktig, kunde jag ta mig en längre tids ledighet och gick in för att ta det amerikanska narkotikaproblemet på pulsen. Vad jag fann i San Francisco mot slutet av den värsta hippieperioden var en modern motsvarighet till vad Jack London fann i London i sin beskrivning av "Avgrundens folk".

Jag har alltid tagit folk på deras egna villkor. Jag kan aldrig ta avstånd från dem vad de än håller på med. Således lärde jag känna narkomanerna från deras eget perspektiv på tillvaron. Jag inte bara levde med dem natt och dag, utan jag satte mig även in i exakt hur de levde. Jag blev alltså en av dem.

Kvinnliga biktfäder

Kvinnliga biktfäder finns i varje hamn
och sjömännen är deras gladaste biktbarn.
De är inte bara mer effektiva än vanliga biktfäder.
De kan dessutom vara ypperliga lekkamrater.
När sjömannen går i land är han en uppdämd fördämning
av passioner och lust och den gladaste entusiasm och energi.
De kvinnliga biktfäderna vet ingenting bättre.
Fastän de saknar kyrkans respektabilitet
är de kvinnliga biktfäderna också egentligen något mycket heligare,
mera hederligt, respektabelt och förtroendeingivande,
ty de ljuger aldrig, och de känner människan.
Det finns inga bättre människokännare,
och vanligen har de genomskådat dig innan du klätt av dig.
Men deras genomskådande är barmhärtigt och varmt.
De dömer dig aldrig och straffar dig aldrig,
och din enda bot blir din förlösning.
När man lär känna dem förstår man bättre ordet,

att bara den som prostituerar sig känner mänskorna.
Endast den kan rädda människor som känner dem,
och bästa sättet att lära känna mänskorna
är att prostituera sig gratis."

I nästa nummer följer memoarernas mest kontroversiella avsnitt om Amerika. Därefter kommer ett mycket laddat avsnitt om Israel och Jom Kippur-kriget 1973.

Vi har redan samlat in ett antal frågor till författaren angående hans memoarer, som vi sänt iväg i trogen förväntan på svar.

Den nya sjukvårdskrisen

Denna blir mer och mer skönjbar genom nya underrättelser från fältet. Rökning är idag världens största dödsorsak, medan andra liknande missbruk som av alkohol och droger ständigt expanderar. Till detta kommer den oöverskådliga Aids-krisen. Alla dessa fyra skenande statistiker beror av enbart missbruk - av tobak, alkohol, droger och sex. Alla kan alltså egentligen mycket lätt åtgärdas genom abstinens eller bara försiktighet.

Vården av dessa fyra kategorier fall slukar astronomiska belopp, och i mer än 90% av fallen är alltså tillståndet självförvållat genom oreglerat beteende. I dagens samhälle ges denna vård i de flesta fall gratis. Samhället betalar. Om det fortsätter så måste den bördan för skattebetalarna bli ständigt alltmer orimlig.

Därför hör man allt oftare krav på att vården för genom oreglerat beteende självförvållade sjukdomar skall bekostas av dem som själva gjort sig skyldiga till det oreglerade beteendet, främst rökare och alkoholister. Och allt fler vågar inse rimligheten i ett sådant krav.

Det moraliska problemet börjar med narkomanerna, som ofta för att inte säga vanligen är medellösa. Skall man då vara konsekvent i kravet på rättvisan inom vården, att de som själva vållat sina sjukdomar genom oreglerat beteende skall betala för vårdens kostnader, så skulle alla medellösa narkomaner lämnas att dö. Där skulle då uppstå klara humanitära problem.

Värst blir det då med Aids-problematiken, som man ännu inte kan se något slut och allra minst något sätt att bota det på; och många Aids-fall är tyvärr rena olycksfall som ej åstadkommits genom oreglerat beteende.

Beträffande narkomanvården får vi anledning att återkomma till detta ohyggliga problem i nästa nummer i samband med herr Westerbergs skildring av sina narkomaner och deras profitörer i San Francisco. Vi hoppas på ett bidrag av doktor Sandy i debatten, som om någon bör veta exakt hur läget är internationellt idag.

Utländska notiser

Från *Danmark* har det rapporterats om en säregen demonstration i ett slakthus vid Roskilde. Det var inte militanta veganer den här gången utan faktiskt grisarna själva. Det var före jul som de fick nog av sina dystra framtidsutsikter och lyckades slita sig ur

sina spiltor. När de sedan sökte efter utgången råkade de i förbifarten utan någon elak avsikt alls slå på en gaskran. Nu fungerade termostaten i slakthuset som så, att värmen sattes i gång när temperaturen blev för låg genom en automatisk gnistantändning. Men när hela anläggningen fylldes av den av grisen påslagna gasen begav det sig inte bättre, än att denna värmegnist antände gasen, så att hela anläggningen exploderade. Grisarna var inte dummare än att de genast passade på att rymma ut ur det utslagna fängelset.

Tyvärr åkte de dock fast och blev julskinkor i alla fall. Människan är tyvärr oförbätterlig.

Finlands regerings förlikningsman råkade illa ut härom sistens, när han omkring midnatt anlände hem till frun och de nästan fullvuxna barnen tillsammans med sin älskarinna. Detta tyckte hans familj att inte var riktigt lämpligt, så de föreslog att älskarinnan skulle köras ut ur deras hem. Detta tyckte inte förlikningsmannen att var riktigt lämpligt, och därmed började argumentet, som slutade med allmänt slagsmål, i vilket blåtiror utdelades generöst och nästan hela bostaden demolerades. Då kallade frun och barnen på polisen, med den påföljd, att förlikningsmannen ansåg sig böra försvara sin älskarinna även mot ordningsmakten, så att även poliserna fick sin utdelning i form av blåtiror med annat. Då ansåg polisen att det gick för långt. Ärendet hänsköts till *Finlands* riksdag, i vars tjänst förlikningsmannen befann sig. Efter många debatter avgjorde *Finlands* riksdag, att deras förlikningsman inte längre skulle få vara deras speciella förlikningsman.

På tal om smockor och blåtiror, så inträffade det på *Filippinerna* att en präst mitt under sin predikan i kyrkan på en söndag blev åsyna vittne till hur en tjuv under andaktsfullt lyssnande till predikan stal sin grannes plånbok. Prästen kom av sig genast och röt till mitt i sin predikan: "Ta fast tjuven!" och pekade ut den skyldige, som inte hade någon chans att smita. Men inte nog med det: prästen gick därpå ner från predikstolen och fram till den skyldige, bad Gud om förlåtelse och gav den fräcke gärningsmannen en eftertrycklig smocka på käften.

I oktober frisläpptes en ökad terrorist från ett fängelse i *Israel*. Han började genast förbereda sin nästa självmordsaktion mot *Israel* och byggde åt sig en bomb enligt alla konstens regler i byn *Kabatiya*. Emellertid gick hela företaget upp i rök redan i november, när palestinierns bomb exploderade för tidigt. Bara palestiniern själv förolyckades.

Musik out of tune

Uttrycket är oöversättligt och betyder rent praktiskt musik utan tonart och utan melodi. Att sjunga *out of tune* betyder att sjunga falskt. Den musik som *Arnold Schönberg* lancerade och fick sina lärjungar *Anton Webern* och *Alban Berg* att fortsätta med, den atonala tolvtonsmusiken, är ingenting annat än organiserad musik *out of tune*.

Det har diskuterats om *Anton Webern* hette så eller om han hette *Anton von Webern*. Som kommen av en hög aristokratfamilj hette han faktiskt ursprungligen

Anton *von* Webern, men efter det första världskriget valde han själv att hellre kalla sig bara Anton Webern. Den musik som Arnold Schönberg lärde honom att komponera följer dennes strikta tolvtonstekniska regler men är ofta dessutom iöronfallande genom två särdrag: Anton Weberns musikstycken är ofta synnerligen korta, (ofta mycket mindre än en minut,) och utmärks ofta av ett dessutom knappt hörbart pianissimo. Denna korthet och dessa absoluta pianissimon tyckte kritikerna i allmänhet att var Anton Weberns musiks enda förtjänster. Liksom Schönberg fick han det svårt att försörja sig på sin musik, han fick slita ont hela livet, hans båda söner dog i andra världskriget medan endast en dotter överlevde, och som kronan på hans miserabla liv blev han efter krigsslutet den 15 september 1945 i misstag skjuten till döds av amerikanska soldater fullkomligt i onödan.

Alban Berg, den andre store lärjungen till Schönberg, blev då kanske något lyckligare, då han ärvde en stor förmögenhet och uteslutande kunde ägna sitt liv åt att komponera. Emellertid visade han samma ensidiga svaghet som sin store läromästare själv, att han bara kunde komponera musik till starkt erotiska ämnen. Hans stora enda fullbordade opera *Wozzeck* handlar om en man som får en psykos och mördar sin hustru och därefter tar livet av sig själv. Hans andra opera *Lulu* går ett steg längre: här handlar det om Jack Uppskäraren och ett av hans offer. Operan blev aldrig genomförd, då den aldrig fullbordades. Kompositören blev nämligen år 1935 vid 50 års ålder avbruten i sitt tolvtonstekniska komponerande av att en insekt bet honom, vilket gav honom en sådan våldsam infektion att han dog.

Båda två tjänstgjorde liksom Schönberg som soldater i första världskriget och var alltså inte så modiga pacifister som Romain Rolland och Stefan Zweig, som demonstrativt höll sig i Schweiz hela kriget.

I år är det Schubert- och Brahms-jubileum, då Schubert föddes 1797 och Brahms dog 1897. Mellan dessa båda årtal ryms den klassiska musikens storhetstid, och Schubert och Brahms hör båda till dess mest renodlade representanter. Vad hade dessa tyckt om Schönberg, Webern och Alban Berg? Schubert hade tveklöst avfärdat dem alla tre som bluffar. Brahms hade inte befattat sig med sådana, då han till och med hade svårt för Wagner och Bruckner, som ändå kunde skriva ren musik. Sibelius karaktäriserade Alban Berg som "Schönbergs bästa komposition" och tillerkände honom alltså inte ens något egenvärde.

Schönberg försvarade sin musik med att den direkt byggde vidare på Bachs livsverk och att även Beethoven ibland struntade i om hans verk kunde spelas eller inte. Det är visserligen sant att Bach gärna färgade sina verk med raffinerade kromatiska abstraktioner, men han använde kromatik bara som krydda. Ingen kan laga ätbar mat på bara kryddor, och det var detta Schönberg och hans lärjungar menade sig kunna göra - och tvinga ner i halsen på sina lyssnare. Beethoven offrade visserligen ofta den exekutiva möjligheten för det musikaliskt idealiska, men han höll sig alltid strikt till form, melodik, rytmik och harmonik, kanske strängare än någon annan. Detta räddar i viss mån även Stravinskij's musik, hur illa den ofta än kan låta, då Stravinskij dessutom hade humor, som i viss mån kan kompensera det faktum att han aldrig kunde komponera en minnesvärd melodi. Men han hade formsinne och var en utmärkt musikhantverkare.

Däremot faller troligen både Hindemith och Bela Bartok på samma begränsningar som Schönberg och de andra atonalisterna. Hur skickliga hantverkare de än är har de

varken form eller humor och låter dessutom illa. Om hundra år kommer troligen all tolvtonsmusik att vara glömd och betraktad som ett dåligt skämt, om den över huvud taget spelas; medan låtar som *"The Sound of Music"*, *"I Got Rhythm"*, *"Smoke Gets in your Eyes"* och *"I've Got You Under My Skin"* fortfarande kommer att gnolas och sjungas och spelas, liksom de bästa låtarna av The Beatles såsom *"Till There Was You"*, *"This Boy"*, *"Yesterday"*, *"Michelle"* och andra sådana, liksom sådana fantastiska melodimästare som Jerome Kern, Irving Berlin, Cole Porter, Richard Rodgers, Henry Mancini, Stephen Sondheim och Nino Rota alltid kommer att hålla; liksom Brahms och Schubert kommer att hålla bättre än någonsin; och kanske rentav Schuberts enkla sånger äntligen kommer att få sin rättmätiga rang som kanske hela musikhistoriens renaste kompositioner.

Film

Av jultidens 39 sedda filmer borde några framhållas särskilt. Två av dem var gjorda av ryssen Andrej Konchalovskij, och den ena av dem tilldrog sig mest i Moskva med mest ryska skådespelare, fastän regissören är verksam i U.S.A. *"Runaway Train"* från 1985 med Rebecca de Mornay i hennes debutroll är ett svindlande äventyr ombord på ett skenande tåg som ingen kan stoppa tillsammans med två hårdkokta straffångar på flykt från Alaskas hårdaste fängelse. De har just tagit sig ombord på tåget när dess lokförare får en hjärtinfarkt och ramlar av loket utan att ha hunnit stoppa tåget: han hinner bra dra åt bromsarna, så att dessa snart slits ut och tåget därefter ständigt accelererar. Naturligtvis kan inte fängelsechefen acceptera att två av hans fångar lyckats fly, så han sätter efter tåget med helikopter, tar sig ombord på tåget från helikoptern med repstege och råkar ombord på loket illa ut, när den hårdkoktaste fången (Jon Voight) lyckas överrumpla honom och fjättra honom fast inne i loket som skenar mot sin undergång. Sedan lyckas Jon Voight koppla loss de bakre vagnarna, så att hans medfånge och Rebecca de Mornay klarar sig, medan han själv följer med sin fängelsechef och loket ner i undergången. Man får aldrig se katastrofen. Likväl är filmen ett mästerverk av spänning och dramatik.

Ryssarna har ända sedan Dostojevskijs dagar varit världsbäst på att skildra människans överlevnadskonst under de mest omöjliga tänkbara förhållanden. Konchalovskijs andra film *"The Inner Circle"* från 1991 handlar om en filmprojektionists karriär under Stalin. Historien är sann, filmmaskinisten blir utsedd till att sköta det tekniska under Stalins privata filmföreställningar, och han gör därmed karriär och kommer med i KGB. Vad som blir lidande är hans familj: hans hustru utsätts för KGB-chefen Lavrentij Berijas personliga sexuella behandling och kommer aldrig över det utan hänger sig. Filmmaskinisten är makalöst väl spelad av Tom Hulce (Mozart i *"Amadeus"*) och är kanske dennes bästa rollskapelse någonsin: hans innerliga entusiasm och överväldigande berusning inför att få visa film för självaste kamrat Stalin är makalöst väl återgiven och fullständigt övertygande och gripande. I en biroll märks sonen till den störste av alla bassångare någonsin, Feodor Sjaljapin, som en gammal professor som ensam genomskådar hela det omänskliga politiska systemet.

En lika gripande film över en lika autentisk historia var "Lorenzo's Oil" filmad av George Miller 1992, om en liten pojke som drabbas av en obotlig sjukdom som måste leda till döden, då hjärnan långsamt upplöser sig själv. Men föräldrarna ger inte upp. Avrådda av sin egen läkarexpert (Peter Ustinov) forskar de på egen hand och finner till slut ett medel som åtminstone kan hejda sjukdomen. Men därefter är vägen oändligt lång tillbaka till normala hjärnfunktioner. Men föräldrarna förtrötts inte utan kämpar vidare och gör så ännu idag. Faderns rollen gestaltad av Nick Nolte är särskilt oförglömlig, då fadern inte sviktar när modern vill ge upp, och då hans fortsatta kamp helt ensam i detta hopplösa fall ter sig som mycket mer än bara heroisk. Det hela är en fullständigt oförlikneligt makalös uppvisning i begreppet tålamod. Det intressantaste i filmen var hur läkarna faktiskt fick fel medan amatörerna, som inte visste någonting men hade moralisk styrka som offrens föräldrar, fick rätt och vann över döden.

En annan sann historia och på sitt sätt lika gripande var en incident i andra världskriget under Ardennerlaget mot slutet av kriget. Filmen hette "A Midnight Clear" gjord av Keith Gordon 1992 med Ethan Hawke i huvudrollen som ledare för den grupp unga pojkar som skickas ut i vintern i skogen för att utspionera tyskarnas manövrer. De får kontakt med en liten grupp på sju tyskar som inte vill slåss längre utan bara ge sig men på ett ärofyllt sätt, så att deras familjer inte blir trakasserade av partiet hemma i Tyskland. Hur kontakten mellan dessa utbrända tyskar från östfronten och de unga amerikanska pojkarna som inte kan ett ord tyska (utom en som kan jiddisch) gradvis utvecklar sig genom försiktiga trevningar är utomordentligt väl återgivet. Det hela slutar tragiskt, då en av amerikanerna av ren dumhet förstör alltihop, så att inte bara alla tyskarna offras utan flera av pojkarna också stryker med, delvis på grund av ett fullständigt oförstående befäl som kör med kadaverdisciplinprincipen. Men boken och filmen förblir bestående som ett oförlikneligt mänskligt dokument.

En annan sann historia som är aktuell än idag, då huvudpersonen Charles Sobraj lever än idag och är lika farlig fortfarande, hette "Shadow of the Cobra" och handlade om ett journalistpar som får i uppdrag att besöka mr Sobraj i fängelset i Delhi för att nedteckna hans memoarer. Charles Sobraj är en besynnerlig psykopat som kan lura vem som helst med sin charm och utstuderat praktiserar denna konst för att råna och mörda folk. Dessutom är han narkotikaexpert och specialist inte bara på smuggling utan framför allt på bedövning. Journalisterna ser nästan sitt äktenskap haverera till följd av umgänget med Sobraj, då mannen grips av beundran och sympati för terroristen medan hans fru (Rachel Ward) fattar avsky och vill avbryta jobbet. Emellertid blir boken skriven till slut, Sobraj får sin dom men rymmer från fängelset och är på fri fot än idag. I synnerhet rika västerlänningar i Indien och Nepal på jakt efter äventyr löper risken att råka illa ut för honom.

Hemskast av alla filmer under julen var emellertid en säregen film om hemmafruar utan någon action, utan något skjutvapen, där inget våld förekommer och där miljön hela tiden är den tryggaste tänkbara. Engelsmannen Bryan Forbes hade filmat Ira Levins kusliga roman "The Stepford Wives", en fullständigt absurd science fiction historia, som dock var så väl gjord att dess övertygande verkan var överväldigande. Katharine Ross spelar den unga bohemiska frun som med sin familj flyttar till detta exemplariska

samhälle där allt är tillrättalagt - inklusive fruarna: de är alla husliga och fogliga hemmafruar och exakt som deras män vill ha dem. En fru som flyttar till denna villastad acklimatiserar sig på fyra månader och blir sedan lika ensidigt huslig och enkelspårig som alla de andra fruarna. Katharine Ross och hennes väninna reagerar mot detta och vill inte anpassa sig. Den första chocken är när Katharine Ross upplever sin väninna som fullständigt och plötsligt förändrad åt det oönskade hållet. Hon rådgör då med en psykolog, som ber henne omedelbart lämna Stepford med sina barn. Katharine Ross vill göra detta - men för sent: när hon kommer hem har barnen tagits hand om, och hon går själv rakt i fällan. För sent får hon veta vad som pågår: alla dessa hemmafruar i Stepford har ersatts av perfekta Disneylandrobotar, och det första en sådan robot är programmerad till att göra är att strypa sitt original med en nylonstrumpa. Och roboten gör detta med den mest oemotståndliga vänlighet.

Slutscenen är sedan det mest hårresande av allt, när man ser alla dessa perfekta Stepfordfruar gå omkring i det lokala snabbköpet och vänligt hälsa på varandra och utbyta de plattaste artigheter till det tillrättalagda ackompagnemanget av en tremulerande Hammondorgel. Alla fruarna är fullständigt perfekta kopior av de likviderade originalen men i motsats till dessa fullständigt fogliga och utan egna värderingar. Det hela är den mest infernaliska tänkbara satir över den etablerade småborgerligheten. Finns det någon värre tänkbar mardröm än den absoluta självgodheten, tillrättalagdheten, liknöjdheten och förnöjsamheten - den totala stagnationen?

Desto mera action var det då i "Basic Instinct" med Michael Douglas som våldsam suspenderad psykotisk polis och Sharon Stone som *femme fatale* i kubik, regisserat av Paul Verhoeven 1992. Man får aldrig veta om hon verkligen har brukat mörda sina kavaljerer med en ishacka eller inte, men man slipper aldrig sina misstankar. Filmen var utomordentligt virtuost genomförd med ytterst passionerade actionscener och en romantisk spänning som aldrig släpper sitt grepp. Emellertid var det påtagligt hur mycket Paul Verhoeven hade inspirerats och lånat av Hitchcocks berömda "*Vertigo*" från 1958. Sharon Stone var bara betydligt mera våldsam och vulgär och anpassad efter vår tid än Kim Novak i det exemplariska 50-talet.

Vi kunde också skriva mycket om de tre visade filmerna av John Frankenheimer, "*Black Sunday*" (1977), "*Dead Bang*" (1981) och "*Fourth War Heroes*" (1990). John Frankenheimers filmer är alltid intressanta genom sin våldsamma kraft och explosiva stämning - det var han som gjorde alla de bästa filmerna med Burt Lancaster.

Truffauts fantastiska thriller från 1968 med Jeanne Moreau som mördande änka, "Bruden bar svart", ("La mariée était en noir") måste också omnämnas som kanske Truffauts bästa film. Även där gick Hitchcock igen genom påtagliga stilgrepp och inte minst Bernard Herrmanns musik, som ju var den enda som kunde göra rätt musik till sådana filmer.

Många andra filmer kunde skrivas mycket om, men vi måste försöka begränsa oss till det bästa.

Emellertid har vi utsett årets bästa film för 1996 av dem som vi sett. Det blev "Farinelli", 1995 års bästa musikfilm, för dess utomordentligt väl åskådliggjorda belysning av musikens psykologi och skapandets djupaste lidande och smärta. Man kan ställa frågan om det någonsin gjorts en bättre musikfilm.

Nya Himalayaturer , del 13.

På vägen upp mot Sarankot mötte jag ett desillusionerat engelskt par. De hade övernattat där uppe enkom för att få uppleva soluppgången över Annapurna. Av deras höga förväntningar blev det intet utan snarare motsatsen, då vädret var rått och fuktigt, och hela morgonen var inbäddad i gräsligt dis med råa vindar. Man såg ingenting av ens närmaste berg. Paret hade väntat och väntat i hopp om att himlen skulle klarna men till slut givit upp, och det var ett besegrat och slaget par med djupa rynkor och neddragna mungipor som jag mötte på avslagen nedgång.

Och knappt hade jag kommit upp så klarnade allting som genom ett trollslag, och runt omkring dånade hela Annapurnamassivet i all sin bländande skönhet omstrålat av den mest magnifika tänkbara sol från klar himmel. Antagligen nådde det gamla strävsamma paret just i samma ögonblick slutet på sin nedgång.

Uppe på Sarankot mötte jag Franco, som jag skilts från i Delhi. Han hade rest till Jaipur och Varanasi och sedan åkt buss till Kathmandu och där blivit övergiven av både sin guide och sitt resällskap. Han menade att min flygbiljett hem mycket väl kunde både konfirmeras i Kathmandu och till och med ändras från Delhi till Kathmandu till lördag den 18.11, om det fanns plats på planet. Detta lät som en underbar möjlighet, då mitt indiska program hade fullbordats och då jag egentligen inte behövde stanna här längre. Min resa skulle alltså kunna förkortas med fem dagar utan att jag förlorade något på saken.

En annan överraskning mötte mig nere vid Pokhara Lakeside vid strandpromenaden nära mitt hotell. Där återfanns de båda mycket långhåriga insnöade flumtyskarna, (se nr. 44, Nya Himalayaturer del 3,) som efter att vi skilts i Rishikesh inte hade gjort mer i Indien än besökt Pushkars blomfestival och Benares. I den senare staden hade den ena blivit våldsamt magsjuk med diarré var tionde minut i sex dagar. Jag gav honom omedelbart Johannes preskription, men han ville inte ens intaga opium. Till deras förtjänst måste sägas, att de var lika frustrerade av Pokhara som jag. Det liknade enligt dem alldeles för mycket Mallorca, och det enda som skilde denna strandpromenad från Reeperbahn i Hamburg var en tills vidare frånvaro av alla fallna kvinnor. Efter så många enbart andliga upplevelser i Indien framstod Pokhara som chockerande materialistiskt och fasansfullt ytligt, ungefär som Agia Napa på Cypern, med exakt samma vulgärinternationella amerikanska skränmusik överallt på varje matställe med pizza, spaghetti, moussaka, hamburgare, cheeseburger, barer och danspalats och en utomordentlig kitschmarknad dominerande hela turistbyn. Även tyskarna var liksom jag i Nepal för första gången och lika djupt deprimerade och chockerade av all denna materialism utan ett uns av andlighet - inga munkar, inga heliga gamla män, ingen religiös känsla någoinstans. Tacka dollarturismen för det.

I de äldsta delarna av Pokhara kunde man se spår av en gammal mer ursprunglig bebyggelse: underbara gamla tegelhus med utsökta utsirade rikt dekorerade fönster av trä. Detta var tydligen typiskt nepalesiskt.

Aktningsvärd var också den rikliga förekomsten av bokaffärer. De fanns nästan i varje kvarter. Tydligen är nepaleserna ett bokälskande folk.

Men den allt annat överträffande förtjänsten med Pokhara var den fantastiska anblicken av hela Annapurnamassivet, och som viloläger för Annapurnabestigare och fjällvandrare måste Pokhara vara alldeles idealiskt med den ljuvliga sjön, som man till och med kunde ta sig uppfriskande simturer i. Endast hästar hade man i Pokhara ej ännu kommit på att berika tillvaron med.

Mitt stamställe blev en liten enkel restaurang som hette Darjeeling. Det var kanske det enda stället i hela Baidam (Lakeside) som inte hade bedrövlig skrämmusik på för fullt tutande i gästernas öron, som om oväsen var viktigare än maten. Jag förblev denna oas konsekvent trogen under hela min vistelse, och min värdinna där, som med sin man kocken faktiskt var från Darjeeling, blev riktigt fästa vid mig. Vi älskade alla tre Darjeeling, vilket förenade oss i ett hemligt samförstånd som uteslöt allt vulgärt och onaturligt i Pokhara, som bara försvann i dimmorna av allt oväsentligt nonsens i denna av ytlighet så ihjältorterade värld.

Bussen till Kathmandu följande dag, som tog 8 timmar (20 mil) tog priset. Det var en videobuss. Videon som visades under färden var från början till slut indisk våldspornografi från Bombay med mycket överdrivna teatraliska och melodramatiska effekter. Samtidigt som filmen visades förekom det reklam hela tiden på den nedersta tredjedelen av rutan. Det kunde hända, att när kropparna flög omkring som bäst i uppfriskande slagsmål, så var det samtidigt reklam för Air India, eller när alla interiörer konsekvent demolerades under de uppfriskande slagsmålen, så kunde det vara reklam för utsökta glasvaror och porslin. Stundom avbröts filmen totalt mitt i en dramatisk höjdpunkt av något tekniskt fel (med mycket "myrornas krig" som brusande mellanspel), och när filmen kom tillbaka var det mitt i en helt annan scen. Sålunda fick man aldrig veta hur det gick för den stackars man, som just höll på att bli hängd när teknikens under avbröt filmen, och när handlingen återkom var det bara förförelsescener. Kort sagt, ingen i bussen följde med denna video, som tycktes vara enkom ägnad att göra resan ännu tröttsammare för passagerarna än vad den redan var utan denna prövande forcerade underhållning.

Från Pokhara finns det utomordentliga trek-möjligheter norrut. Min vän Franco hade varit i Jomsom vid Kaligandakis övre lopp, vilken ort är inkörsporten till Mustang, det legendariska konungadömet Lo, där de sista Khampagerillakrigarna hade sina sista baser för tjugouarskriget mot kineserna. Franco hade planerat att besöka Mustang men blev övergiven av sin guide på vägen. Söderut från Jomsom rinner Kaligandaki genom världens kanske djupaste dal, då floden skär sig genom Annapurnamassivet och Dhaulagiri, vilka berg reser sig 7000 meter över floden. Det var denna dal som doktor Michel Peissel utforskade med flotte för 20 år sedan. Det har sedan blivit en omtyckt internationell sport att ge sig i gummiflotte ut för de nepalesiska floderna, men Nepals myndigheter har ständigt återkommande problem med turister som bara försvinner utan att ens deras kroppar mera kan återfinnas.

I nästa nummer : *Kathmandu.*

Snöleoparden , av Peter Matthiessen.

Detta är väl den klassiska boken om Nepal, som varje Nepalresenär bara måste läsa. Det är berättelsen om en expedition som författaren gjorde tillsammans med George Schaller. Författaren är dansktättad amerikan, medan George Schaller är en tysktättad zoolog och mera erfaren resenär och strapatsidkare än författaren, som inte tålde mycket. Tillsammans begav de sig i september 1973 ut på en resa i västra Nepal på jakt efter den ytterst sällsynta snöleoparden. George Schaller hade själv sett en tidigare på sina resor i Himalaya men kände bara till en annan västerlänning som också hade gjort det. Deras vandring utgick från Pokhara över Kaligandaki till klostret Tarakot vid floden Bheri och ända bort till Jumla nära Karnalifloden, medan den viktigaste etappen var norrut till Shey Gompa vid Vita Floden nedanför Kristallberget. På den tiden hade ännu aldrig någon vit man satt sin fot i dessa trakter, och snöleoparden levde där vilt. Avsikten med resan var att kartlägga snöleopardens utbredning i dessa områden för att få hela landskapet Inre Dolpo fridlyst för snöleopardens skull och stoppa jakten på detta sällsynta djur. Författaren fick aldrig själv se snöleoparden. Men vid ett tillfälle när de båda reskamraterna skildes åt och George Schaller tog en annan väg fick denne ensam uppleva detta otroligt vackra och ståtliga djur, som även kallas snölejon och vars päls hör till världens mest ovärderliga. Snölejonet är Tibets nationaldjur, och två stycken pryder dess förbjudna nationalflagga.

Om resan då för författarens del knappast blev någon större succé så lyckades dock själva företaget: Shey-Phoksumdo blev genom deras initiativ Nepals största nationalpark. Även boken blev en avgjord succé och har väl prisats av alla som har läst den trots dess tjocka flummighet, där det bitvis förekommer cannabis och andra trippar på var och varannan sida. Men den är smäktande väl skriven i ett slags poetisk mystik, där allting leder upp till snölejonets mystiska existens, som får ett slags upptornande piedestal under sin tillvaro genom författarens otroligt pietetsfulla andakt inför sina naturupplevelser i det vildaste Himalaya.

Jim Corbetts tigrar

Detta är en klassisk ungdomsbok som heter "Människoätare i Kumaon". Jim Corbett var jägare i norra Indien under 20- och 30-talet och hade ett slags funktion av viltövervakare och skogsvaktare. Då han förstod sig så bra på tigrar och leoparder anlätades han ofta när det gällde att åtgärda gamla tigrar som åt för många människor. Hans bok handlar om hans egna erfarenheter av just sådana tigrar. Somliga av dem kunde komma undan med att döda omkring 500 människor innan Corbett lyckades spåra upp dem och åtgärda dem. Det var på den tiden då man ännu inte behövde skydda tigrar mot människor med att fridlysa dem bara för att rasen över huvud taget skulle överleva, vilket är svårt nog för dagens få återstående tigrar att göra ändå.

Det intressantaste med Corbetts bok är hans tigerpsykologi. Han känner verkligen sina djur och förstår hur de tänker. Egentligen är de inte alls farliga. En tiger anfaller aldrig en människa om den inte själv är skadad. Han berättar om en liten pojke som vandrade tämligen obehäpnad genom djungeln mitt i natten. När han tittade upp över

en buske en dag såg han en tiger slinka ut ur snåret på andra sidan. Tigern stannade bara ett ögonblick och vände sig om mot pojken med ett uttryck i ansiktet, som sade tydligare än ord: "Nej, men se tjänare på dej, vad i all världen gör du här?" och då den inget svar fick vände den sig om igen och lunkade iväg mycket långsamt utan att vända sig om en enda gång.

Tigrar jagar bara på dagen, och leoparder jagar bara på natten. Om man vandrar ensam i djungeln på natten är det således leoparder man kan ha skäl att vara rädd för - absolut inte tigrar.

Expedition Kailas

Än så länge har sju frivilliga anmält sig, det är därmed tämligen säkert att resan kan genomföras, det finns till och med risk för att den kan bli fullbokad då det är bara fyra platser kvar, men vår vägvisare har sagt, att det kan gärna bli upp till 15 deltagare. Han lovar nästan tusen pilgrimer vid Kailas vid samma tidpunkt som vi är där. I varje fall lär vi inte bli ensamma, vilket hade kunnat bli fallet i augusti eller september.

Enligt populärmytologin så skall en rundvandring kring berget Kailas befria en från all synd och skuld i både det förflutna och i framtiden. Om man prostrerar sig hela vägen runt befrias man från all synd i alla förgångna och framtida inkarnationer. Sådana föreställningar bör givetvis tas med en nypa salt. Det återstår att se vad praktisk konsekvens för ens nuvarande liv detta strapatsrika företag kan innebära förutom den rena tillfredsställelsen över sport prestationen som sådan med dess oförlikneliga naturupplevelser.

Däremot är det ganska klart att det rena vattnet i Manasarovar, världens högst belägna sjö, kan ha undergörande verkan. Bara för sensationen att få ta ett kalldopp i denna exklusiva sjö är det värt att resa hit över halva världen upp till dess högsta och mest svårtillgängliga och förbjudande ödemarker. *Gompa*, den tibetanska beteckningen för kloster, betyder *ensamhetsställe*.

Expedition Oman

Detta okända land var hermetiskt tillslutet ända fram till 1970, när den nuvarande sultan Qaboos störtade sin reaktionäre fader, och det hade varit fullständigt otillgängligt utan en enda bil eller skola ända från 1850. Men före det hade Oman faktiskt varit en stormakt.

Det låter först tala om sig i historieböckerna när Vasco da Gama 1498 navigerade till Indien för första gången med en omanier som lots. Utan Omans hjälp hade det alltså inte gått. Icke desto mindre bestraffade portugiserna Oman hårt senare under 1500-talet med att ockupera huvudstaden Muscat. Oman blev därmed en del av det portugisiska imperiet i Indiska Oceanen. Men portugisernas storhetstid tog slut som allting annat, och i början på 1800-talet behärskade sultanen av Oman nästan hela Östafrika ner till och med Zanzibar utom delar av Persien. Det var denna storslagna epok som bröt samman kring 1850, varefter Oman förföll till den muslimska världens mest bakåtsträvande nation.

Men det svängde totalt i juli 1970 genom sultan Qaboos framgångsrika palatsrevolution, och han blev sedan ytterst populär och är det fortfarande. Före 1970 fanns knappt en enda väg i landet, och nu omfattar vägnätet mer än 400 mil. Beduinbefolkningen, som tidigare på sin höjd hade en dromedar som enda draghjälp i livsföringen, har numera jeepar, sjukvård och utbildning att tillgå. Landets universitet invigdes 1986. För tjugofem år sedan fanns inga bilar i landet; nu finns det 270 000 på en befolkning av 1,5 miljoner. Landet är ungefär två tredjedelar så stort som Sverige.

Politiskt är landet alliansfritt och neutralt, men det finns amerikanska baser sedan 1980 och diplomatiska förbindelser med Ryssland sedan 1985 (Gorbatjov). Oman var det enda arabiska land (bland 24) som inte fördömde Egypten för fredsfördraget med Israel 1978.

Till detta land planeras en expedition i februari. Vi är drygt tio stycken som utgående från Sharjah i Dubai åker söderut med buss och jeep för att utforska detta vilt främmande land, som ända till 1970 nästan inte ens var inkluderat i den kända geografien. Vid detta redaktionsslut är det ännu inte säkert om vi kan genomföra resan, men risken finns.

*****

I höstas frågade en läsare nästan ängsligt: "Vart går Fritänkaren?"
Svaret är: Fritänkaren går alltid vidare.

Göteborg 25.1.1997.